

INLICHTINGEN

OMTRENT

HET PIANO-LOTTO.

Is zien kennen, gelijk men zegt, dan is voor kinderen spelend zien uitmuntend kennen. Maar ofschoon allerlei speelgoed hun den weg bereidt, om later op menig gebied vlugger te slagen, reikt nog niets de hand aan vroegtijdig piano leeren. Integendeel de muziek, die de kinderkamer met automatische speeltuigjes, met draai- en uurwerk-instrumentjes levert, geeft aanleiding tot het dwaalbegrip, dat muziek maken van zelf gaat en geen inspanning vereischt. Dit moet voorkomen worden.

Wie zou ook niet gaarne zien dat kinderen, nog te jong om pianoles te nemen, zich op de kinderkamer er toe voorbereiden? Welke meester zou niet verlangen, dat zijne leerlingen zich reeds na de eerste lessen zelf konden oefenen? Maar het gewone noten leeren en toetsen zoeken is een dorre bezigheid. Die taak moest een aantrekkelijken vorm hebben.

Algemeen bekend is het *Lotto- of Quine-spel*. In dien geest heb ik een spel uitgedacht, om mijn systeem ter „*Plaatsbepaling van noten en toetsen*” te laten beoefenen, vandaar de naam „*Piano-Lotto*.” Het moet op de volgende manier gespeeld worden.

Aan een ruime tafel gezeten, leggen alle spelers een *klavierkaart* en een *notenkaart* vóór zich; de laatste boven de eerste. Zij voorzien zich ook van *merken*, waaronder 5 roode. Het zakje met de notenschijfjes moet aan een der handigsten worden toevertrouwd.

Er zijn drie soorten van notenkaarten: *roode*, *witte* en *blauwe*. De eerste soort is *zeer* gemakkelijk, de tweede gemakkelijk, de derde moeielijk. Daar deze drie soorten van notenkaarten eigenlijk niet

dienen ter vermeerdering van het aantal spelers, maar tot geleidelijken voortgang in het noten lezen, veronderstelt het Piano-Lotto slechts 4 spelers, die zich eerst eenigen tijd oefenen met de roode kaarten, daarna met de witte en eindelijk met de blauwe. Men mag echter de kaarten ook gemengd gebruiken, mits er geen in het spel zijn, die hetzelfde nummer hebben, anders valt *quine* op twee of drie kaarten tegelijk.

De omvang der klavier- en notenkaarten bepaalt zich bij de 5 voornaamste muziekoctaven, te weten het middeloctaf, dat ik *octaaf 1* noem, en *octaaf 2* en *3* van Bas en van Discant. Door Bas en Discant verstaat men zoowel de toetsen van linker- en rechterhand, als de lage en hooge noten.

Deze octaafcijfers, waarvan ik 1 en 3 als *oneven* en 2 als *even* beschouw, dienen hier niet alleen ter onderscheiding der octaven, maar ook ter aanduiding van haar eerste noot en toets, die C heet.

Wanneer men nu de toonschaal c d e f g a b, wier letters de namen van noten en toetsen zijn, ook in twee afzonderlijke volgreijtes, overeenkomstig de *oneven* en *even* volgnummers der letters, splitst, dan is c e g b het *oneven*, en d f a het *even*

c. e. g. b.

volgreijte: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

d. f. a.

Deze twee volgreijtes geven, in alle klavieroctaven, de *witte* toetsen op dezelfde wijze, om den anderen, aan, doch, in de *noten* octaven, is het anders gesteld, omdat beide volgreijtes er beurtelings, als noten *op de lijnen*, en noten *in de tusschenruimten*, voorkomen. Dit onderscheid is echter te regelen door deze wet: „Noten op de lijnen zijn óf de *oneven* c e g b, óf de *even* d f a, naar gelang de octaven zelf óf *oneven*, óf *even* zijn. In de tusschenruimten ligt het volgreijte, dat niet op de lijnen staat.”

Bij het afroepen der noten uit het zakje, hoort men eerst de letter en daarna het octaaf, bijvoorbeeld, C van octaaf 1 ($\overset{C}{1}$); e van octaaf 2 in den Discant ($\overset{e}{2D}$); a van octaaf 3 in den Bas ($\overset{a}{3B}$) enz. In overeenstemming met de verkorte schrijfwijze, die hier tusschen haakjes is, roept men eenvoudig af: c 1; e 2 Discant; a 3 Bas enz.

Op de keerzijde der notenschijfjes staat ook de gebruikelijke benaming der noten, als éengestreepte c ($\bar{c}$); tweegestreepte e ($\bar{\bar{e}}$); groote a (A) enz.

Hierdoor kan iedereen, die op de hoogte is van de gewone notenleer, het Piano-Lotto gemakkelijk meespelen. Voor eerstbeginnenden bezige men echter de andere uitdrukking want de afdalende en opklimmende octaafcijfers 1. 2. 3. geven kinderen een waar begrip der zaak, terwijl de woorden *groot*, *één- tweegestreept* enz. hier geen beteekenis hebben.

Om nu in een oogwenk te ontdekken, op welke hoogte van de notenbalken de afgeroepen noot ligt, hebben de notenkaarten vooreerst 5 C-noten, die men, met haar octaafcijfers, vooraan ziet staan. Van de eene c tot de andere zijn dus de volgreijtes c e g b en d f a altoos opwaarts te vinden. Deze c-noten behooren echter niet bij de noten van het spel, die met *merken* te bezetten zijn.

Vervolgens zijn er voor de *merken* op de klavierkaart puntjes aanwezig, die het spel voor zeer jonge kinderen nog meer vergemakkelijken; want kunnen de spelers, louter op 't oog, de volgreijtes van 3 en 4 noten, op de notenkaart, licht onderscheiden, zij zien ook, aan de 3 en 4 *puntjes* der toetsen, welke plaatsen der klavierkaart met de noten overeenkomen; overal toch slaan de 4 puntjes in een octaaf op c e g b, en de 3 op d f a. Wie, bijvoorbeeld, e hoort afroepen en dan aan het volgreijte c e g b denkt, weet, dat e, op de notenkaart, de 2^e noot is eener groep van 4 noten, en, op de klavierkaart, het 2^e puntje van 4 puntjes, die eender zijn. Zoo ook voor c g en b. Hoort men daarentegen d f of a, dan geldt het een volgreijte van 3 noten en 3 puntjes, die eender zijn.

Het octaaf, dat met de noot wordt afgeroepen, zegt eindelijk, of het volgreijte in een octaaf van den Bas- of Discantbalk, en wel *rechts en boven* of *links en beneden* moet gezocht worden. Ook dragen de vakjes der octaven van klavier- en notenkaart met hun cijfers er nog toe bij, om de octaven duidelijk te onderscheiden.

De spelers nu, die de afgeroepen noot op hun kaart hebben (wat op de witte en blauwe kaarten altoos het geval is) moeten eerst de noot *merken* en daarna den corresponderenden toets, doch de speler, wiens noot rood gekleurd is, zet op de noot een *rood merk*. De gelukkige, die het eerst zijn 5 roode noten met *merken* bezet heeft, roept „*quine*” en wint het spel.

Het is raadzaam, na ieder spel de notenkaarten te verwisselen.

Als inzet voor den pot bediene men zich van flesjes, van centen, van bonbons of iets dergelijks. Is de inzet bepaald, dan kan er worden vastgesteld, of de spelers voor elke roode noot, die zij bezetten, een premie trekken, en of de winner den geheelen pot of slechts een gedeelte er van krijgt.

Wanneer de kinderen van lieverlede het Piano-Lotto vlot spelen, is het zeer doelmatig, dat zij gezamenlijk den winner controleeren, door na te gaan of de noten en toetsen naar eisch *gemerkt* zijn; en wordt er een fout ontdekt, dan komt de schijnwinner niet meer in aanmerking, en zetten de andere spelers het spel voort met nieuwe kans van te winnen.

Een enkele speler kan zich ook zeer leerzaam met de kaarten bezighouden, bij wijze van „*Patience-spel*.” Hiertoe leent zich elk der witte en blauwe notenkaarten, doch van de roode slechts kaart 1 en 2, samen als één enkele kaart beschouwd. De kunst van dit *Patience-spel* bestaat hierin, dat men, onder het trekken der noten uit het zakje, én noten én toetsen accuraat weet te merken. Zodoende moeten op het eind al de 35 plaatsen van noten en toetsen *zonder fout* bezet zijn. Hebben er vergissingen plaats gehad, dan dient men, volgens den aard der *Patience-spelen*, op nieuw te beginnen, en zijn best doen, om beter te slagen. De roode noten voor *quine* komen hierbij niet in aanmerking en moeten als gewone zwarte aangezien worden.

Lang en breed heb ik alles beschreven, wat op mijn Piano-Lotto betrekking heeft, maar het is volstrekt niet noodig, al die bijzonderheden vooraf aan kinderen mede te deelen, want zoodra men hun gewezen heeft, wat de octaafcijfers en de twee volgrijtjes van de toonschaal zijn, kan men hen aan het spelen zetten, al gaat het dan ook in het begin wat langzaam. Hoe 't ook zij, na eenige keeren (mits zij niet om den keizer z'n baard spelen) zullen allen voldoende op de hoogte zijn, om zich met de kaarten te vermaken; en is dit doel bereikt, dan vloeit het nut langzamerhand van zelf uit het vermaak voort, zoodat zij er trouw mee doorgaande in waarheid zullen mogen zeggen:

„*Mijn spelen is leeren, mijn leeren is spelen!*” en wie eindelijk in staat is het Lotto met de *blauwe* kaarten te spelen kent genoeg, om met vrucht *pianoles* te gaan nemen.

Laten dus alle belanghebbenden, die zulk een uitslag wenschen, het Piano-Lotto beproeven. En als zij zich dan verwaardigen, zelf ook eens met de lieve jeugd mee te spelen, zullen zij onder vinden, hoe gemakkelijk noten, toetsen en hun onderling verband voortaan op de kinderkamer te leeren zijn.

NOTA BENE. Voor zeer jonge kinderen, bij wie men geen verstand, maar slechts oplettendheid der oogen en wat overleg mag eischen, zijn de volgende gegevens voldoende om hen spoedig te kunnen laten meespelen.

1. Men toone hun de 5 C-standen, *middenin*, *tusschen* en *buiten* de lange lijnen der notenbalken van Bas en Discant, gelijk zij aan den linkerkant der notenkaarten te zien staan. Bij de C *middenin* vangt het middeloctaaf 1 aan; bij de C *tusschen* begint, *onder* de middelste lijn van den Basbalk, het Basocaaft 2, en, *boven* de middelste lijn van den Discantbalk, het Discantocaaft 2; bij de C met twee hulplijnen, *buiten* de balken, is het begin der beide octaven 3. De overige noten van elk octaaf zijn opwaarts te vinden. De 5 C-noten, *middenin*, *tusschen* en *buiten* de lange balklijnen, beantwoorden aan de 5 C-toetsen (links van de zwarte tweetallen) in het klavieroctaaf 1 en in de octaven 2 en 3 van Bas en Discant.

2. Men zegge vervolgens aan de kinderen, dat alle noten *lijnnoten* (noten op de lijn) of *tusschennoten* (noten tusschen twee lijnen) zijn, en hieruit blijkt dat lijnnoten en tusschennoten elkaar, *om de andere* opvolgen. Wie dus C 1 of C 3 als lijnnoot vooraan op de notenkaart ziet staan, weet terstond, dat dáár opwaarts e g b ook lijnnoten zijn, en d f a tusschennoten. Ziet men daarentegen C 2 als tusschennoot, dan zijn dáár e g b ook tusschennoten, en d f a lijnnoten. Zoo hebben de spelers, in de 5 c-standen, met het oneven of even notenrijtje er naast, altoos een onfeilbare vraagbaak en een vast uitgangspunt, om de noot, die afgeroepen wordt, op de rechte plaats der notenbalken te *merken*.

3. Verder moet men er op wijzen dat de klavier-toetsen ook overal, om den anderen, óf aan lijnnoten óf aan tusschennoten beantwoorden, volgens de

wet, die op elke klavierkaart te lezen is: „Lijnnoten zijn de *oneven* c e g b, of de *even* d f a, naarmate de octaven *oneven* of *even* zijn.” Dit denkbeeld van *oneven* en *even* toonschaalletters vatten de kinderen zonder moeite, indien men hun de cijfers 1 2 3 4 5 6 7 laat onderscheiden in de twee rijtjes 1 3 5 7 en 2 4 6 aldus geschreven:

1 2 3 4 5 6 7, want zoodra men de letters c d e f g a b er mee in verband brengt, zien zij c e g b op de *oneven*, en d f a op de *even* plaatsen

	c	e	g	b			
staan:	1	2	3	4	5	6	7
	d	f	a				

4. Eindelijk is het van belang te doen opmerken, dat de rijtjes van 4 en 3 noten, op de roode en witte kaarten voor eerstbeginnenden, altoos in overeenkomst zijn met 4 en 3 gelijke puntjes van de toetsen octaven der klavierkaart; want zodoende hebben de spelers in het begin een werktuigelijk middel, om, met een weinigje overleg, de *merken* op de noten en hun respectieve toetsen accuraat te plaatsen. Langs dien weg begrijpen zij later het systeem van zelf, en voorloopig hebben zij zich slechts te vermaken, zonder zich in 't minst om het systeem te bekommeren.

Men moet echter toezien, dat zij zich stipt houden aan den regel van het spel, die voorschrijft, dat elke speler eerst de afgeroepen noot *merkt* en dan den toets, aangezien de eigenaardigheid van muziek lezen juist daarin gelegen is. Werd dit verwaarloosd, dan zouden de kinderen zich weldra bepalen bij het *merken* van hun *roode* noten alleen, die hun *quine* geven, en de rest laten varen.

Voor het overige verwijs ik naar mijne verhandeling over „*het Piano-Lotto of het Systeem-de-Sonnaille op de kinderkamer, ter voorbereiding van vroegtijdig piano spelen.*”

L. A. G. DE SONNAVILLE,

Leeraar en Muziekdirecteur aan het
Gymnasium te Katwijk a/R.